

bouwhistorische opname

SCHOOLVLEUGEL ABDIJ ROLDUC | KERKRADE

april 2021, drs. B.A.J.T. Dukers



BUR04 MONUMENT EN RUIMTE



projectgegevens

Code

BD415

Type onderzoek

Bouwhistorische opname

Onderwerp

Schoolvleugel abdij Rolduc
Kerkrade

Status

Rijksmonument: onderdeel van objectnummer
513727

Opdrachtgever

Bisschoppelijk Centrum Rolduc
Kerkrade

Uitgave

april 2021 - **CONCEPT**

Buro4 | Monument en Ruimte

Postbus 229
6040 AE Roermond

T : +31 (06) 55 18 37 04

F : +31 084 756 2006

E @buro4.nl

W: www.buro4.nl

Veldwerk en fotografie

drs. B. Dukers en ing. 

Tekst en redactie

drs. B. Dukers, bouwhistoricus bnb

inhoudsopgave

Inleiding	5
Redengevende omschrijving rijksmonument	7
Overzicht bouwgeschiedenis schoolvleugel	
- Tot 1872	9
- 1873	9
- 1899	11
- 1924	13
- 1946	13
- 1962	13
- 1976	13
- 1977	13
- 1995	13
Beschrijving	
- hoofdopzet	15
- exterieur middenvleugel 1873	15
- interieur middenvleugel 1973	17
- exterieur oostvleugel 1924	19
- interieur oostvleugel 1924	23
- exterieur zuidwestvleugel (1976)	25
- interieur zuidwestvleugel (1976)	25
- exterieur westvleugel (1977)	27
- interieur westvleugel (1977)	27
Waardestelling	29
Beeldverantwoording	31
Bronnen	31
Disclaimer	31
Bijlage: waardenkaarten schoolvleugel	

inleiding

De voormalige abdij van Rolduc, ten oosten van Kerkrade, kent een rijke historie, die teruggaat tot het begin van de twaalfde eeuw. Na zeven eeuwen als klooster te hebben gefungeerd, kreeg het in de negentiende eeuw de functie van seminarie en school. Inmiddels zijn deze functies uitgebreid met een hotel, woningen, kinderdagverblijf, bedrijfsruimtes en ateliers. In het kader van een gedeeltelijke herinrichting en herbestemming van het complex, is Buro4 Monument en Ruimte gevraagd om een cultuur- en bouwhistorisch onderzoek uit te voeren naar de gebouwdelen die onderdeel zijn van de planvorming.

In deze rapportage wordt nader ingegaan op de voormalige schoolvleugels aan de zuidzijde van de kloosterhof. Deze zijn onderzocht aan de hand van een bouwhistorische opname, waarbij de bouwgeschiedenis nader is uitgezocht aan de hand van archief- en literatuurbronnen, de gebouwen zijn bezocht, onderzocht en beschreven en er een waardestelling is opgesteld volgens de *Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009*.

In het onderzoek staat de beantwoording van de volgende vragen centraal:

- Hoe hebben de gebouwen zich globaal in de loop van de tijd ontwikkeld?
- Welke wijzigingen en aanpassingen hebben in de loop van de tijd plaats gevonden?
- Welke monumentale waarden zijn er aanwezig in het interieur en exterieur?

Voor de algehele historische achtergrond en ruimtelijke ontwikkeling van het complex wordt verwezen naar een aparte cultuurhistorische rapportage, die is opgesteld als aanvulling op de bouwhistorische opnames van de individuele bouwdelen.



- 1 Overzicht van de verschillende bouwfasen van de schoolvleugel. In groen: de middenvleugel uit 1873, in blauw de oostelijke vleugel uit 1924, in donkeroranje de zuidwestelijke vleugel uit 1976 en in oranje de westelijke vleugel uit 1977.



2 De zuidzijde van de schoolvleugel.

redengevende omschrijving rijksmonument

De schoolvleugels zijn, als onderdeel van de abdijgebouwen, sinds 2001 beschermd als rijksmonument, onder objectnummer 513727. De redengevende omschrijving luidt:

"Inleiding

Abdijgebouwen, XII; XIII; XVII; XVIII; XIX en XX A. Deel uitmakend van het complex Rolduc.

Omschrijving

Abdijgebouwen op een E-vormige plattegrond met enkele aangebouwde vleugels en bijgebouwen. Aan de noordzijde van de Abdijkerk de zgn. Abtenvleugel uit 1671 en de vml. watertoren eveneens uit 1671 met zuidwijzer op een grijze steen, die gedeeltelijk ingekleurd is. Haaks op de achtergevel van deze vleugel twee vml. seminariegebouwen uit resp. 1754 en 1877 met een aanbouw uit 1941.

Aan de zuidzijde van de abdijkerk twee vml. seminariegebouwen, van oorsprong XIX, echter na afbraak herbouwd XX B. De Fabritiusvleugel, datering 1754, is gesitueerd aan de oostzijde. Haaks op de uiteinden van de Fabritiusvleugel aan de oostzijde werden in 1924 en 1926 seminarievleugels aangebouwd naar ontwerp van architect J. Stuyt en geheel in de stijl van de bestaande gebouwen.

Fabritiusvleugel door een kloostergang verbonden met de Abtenvleugel, datering XIX. Aan de noordzijde viertal aan- en bijgebouwde seminarievleugels en economiegebouwen, datering XX a.

Aan de voorzijde van de abdijkerk, zuidzijde, economiegebouwen gebouwd 1904. Aan de binnenplaatszijde de zgn. Aula Minor, gebouwd 1938. Op de grote binnenplaats is een eenvoudige stenen zuidwijzer in de muur gemetseld. Aan de oostzijde terrassentuin nog herkenbaar. Resten van tuinmuur, plm. 1700. Twee tuinhuisjes plm. 1700.

In de noord-oostelijke hoek van de terrassentuin het vml. kloosterkerkhof met een kleine open kerkhofkapel met spitsboogtoegang, datering XIX c.

Waardering

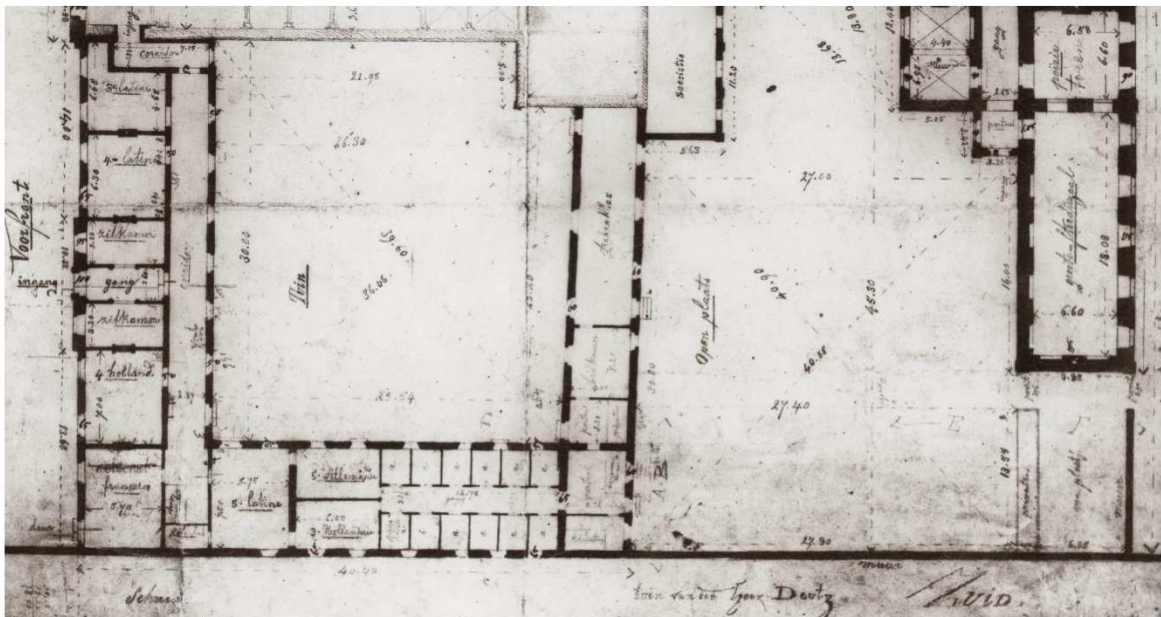
De abdijgebouwen bezitten cultuurhistorische waarden als bijzondere uitdrukking van een culturele, geestelijke en typologische ontwikkeling. Architectuurhistorische waarden ontleen de gebouwen aan hun belang voor de geschiedenis van de architectuur, de esthetische kwaliteiten van de ontwerpen en de ornamentiek. Ensemblewaarde ontleen de gebouwen aan hun betekenis als essentieel onderdeel van het complex Rolduc dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. De gebouwen zijn van algemeen belang wegens de redelijke mate van architectonische gaafheid van ex- en interieur, de hoogwaardige architectonische kwaliteit van de samenstellende onderdelen en in relatie tot de visuele gaafheid van de landschappelijke omgeving. Tevens is sprake van architectuurhistorische typologische en functionele zeldzaamheid."

overzicht bouwgeschiedenis school

tot 1872

Ten zuiden van de kerk lagen in 1830 drie in een hoefijzervorm gegroepeerde vleugels, die aansloten op de toren en het transept van de kerk. Deze vleugels waren in gebruik als economiegebouwen: het waren de voorgangers van de in 1792 gebouwde hoeve. Van de zuidelijke en oostelijke vleugel bestaat een foto uit circa 1872, die laat zien dat het tweelaags gebouwen met zadeldaken waren, waarbij dat van de oostelijke vleugel lager was dan dat van de zuidelijke. Deze vleugels deden vanaf 1831 dienst als schoolgebouwen. Op de foto is ook de tuinmuur te zien, die de formele tuin aan de zuidzijde afsloot. Hierin was een poort met hardstenen blokomlijsting opgenomen, rechts op de foto. Deze poort is momenteel nog aanwezig tussen de school en de Aula Maior en draagt het jaartal '1730' in de sluitsteen.

De westelijke vleugel werd in 1849 herbouwd ten behoeve van de net gevestigde HBS.¹ De vleugel werd ontworpen door architect Klausener uit Burtscheidt.²



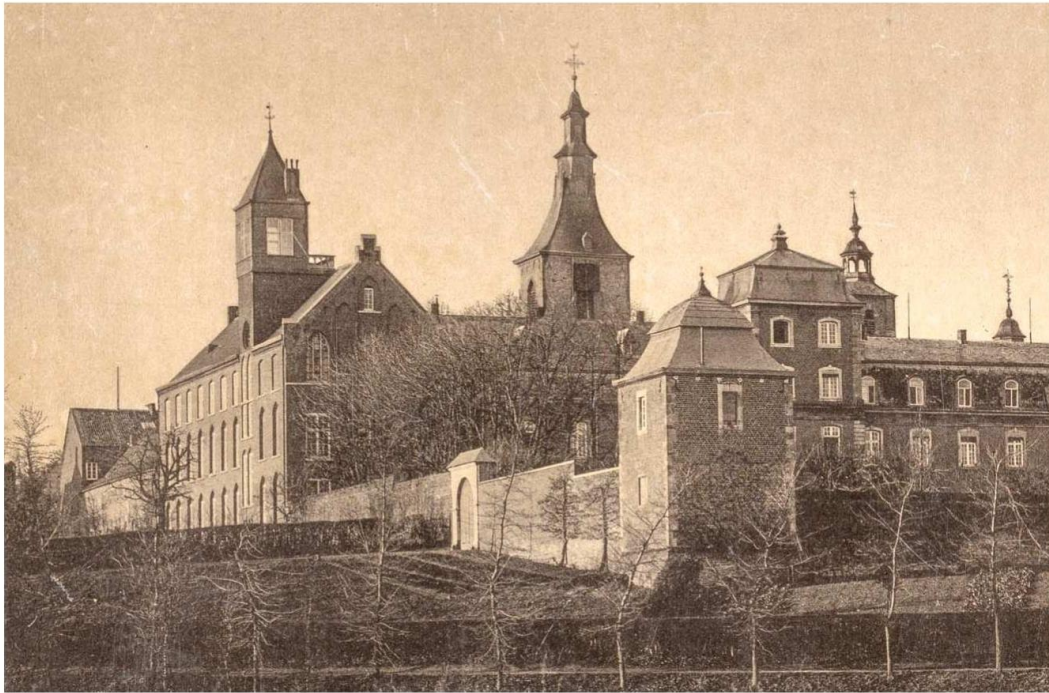
5 Uitsnede uit een opmetingstekening uit 1872. In de westelijke en zuidwestelijke vleugels waren o.a. klaslokalen voor Frans, Duits, Latijn en 'Hollands' opgenomen.

¹ Offermans 2003, 504.

² Marres vermeldt dat architect Franz Wilhelm Klausener (1765 - 18??) staat vermeld op de ontwerptekeningen voor de inrijpoort en het 'Instituut' (westvleugel Klein Rolduc), maar deze man was rond 1849 al hoog bejaard. Het is twijfelachtig of hij de uitvoering ter hand heeft genomen. Er zijn meer architecten in de familie Klausener die actief waren in Zuid-Limburg. Zo bouwde architect Aloys Klausener de Sint-Geertrudiskerk in Wijlre. Aloys wordt ook genoemd in verband met de bouw van de aula in 1848; zijn naam stond bij de wandschilderingen van deze zaal genoemd. De bouwtekeningen uit 1848 zijn momenteel niet meer te traceren. Marres, Van Agt 1962, 351, *Rolducs Jaarboek* 1935, 77.

1873

In 1873 werd er een nieuwe schoolvleugel gebouwd, die de carré aan de zuidzijde van de kerk voltooide in oostelijke richting. Het gebouw werd uitgevoerd in neogotische stijl en ontworpen door architect Pierre Cuypers. Het gebouw had midden op het dak een torenopbouw met een speciale sterrenkijkkamer met een balkon aan de noordzijde. De toren had een tentvormige spits. In de oostgevel van het gebouw waren hoge gotische ramen met traceringen en glas-in-lood. Op dit niveau was een congregatiekapel. Op de lagere verdiepingen lagen lokalen voor natuur- en scheikunde en een tekenzaal.³

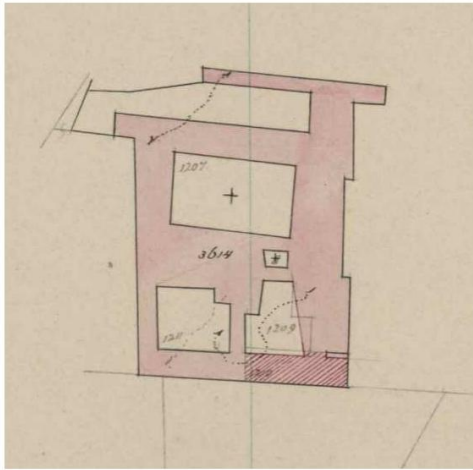


6 Zicht op de abdij vanuit het oosten, foto uit 1892. Links is de schoolvleugel uit 1873 zichtbaar, met torenopbouw.

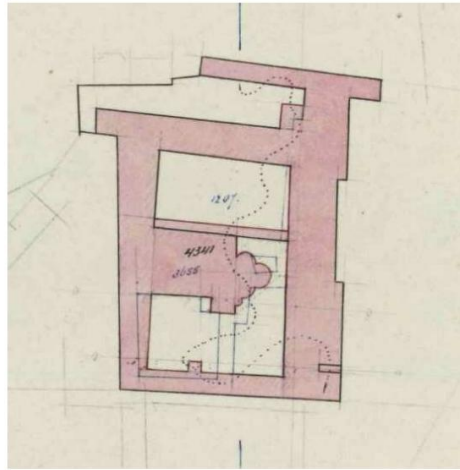


7 De schoolvleugels vanuit het zuiden gezien, rond 1940: de sterrentoren was nog aanwezig.

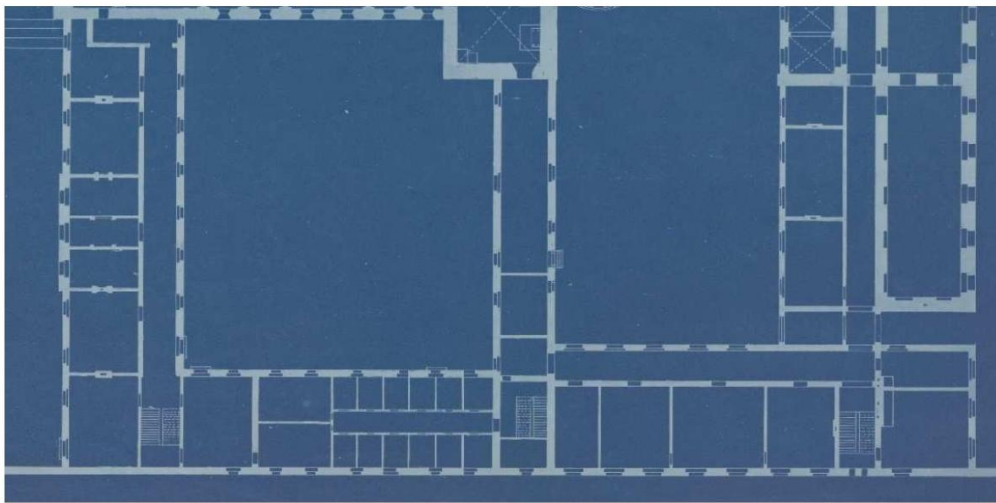
³ Damen 1948, 101.



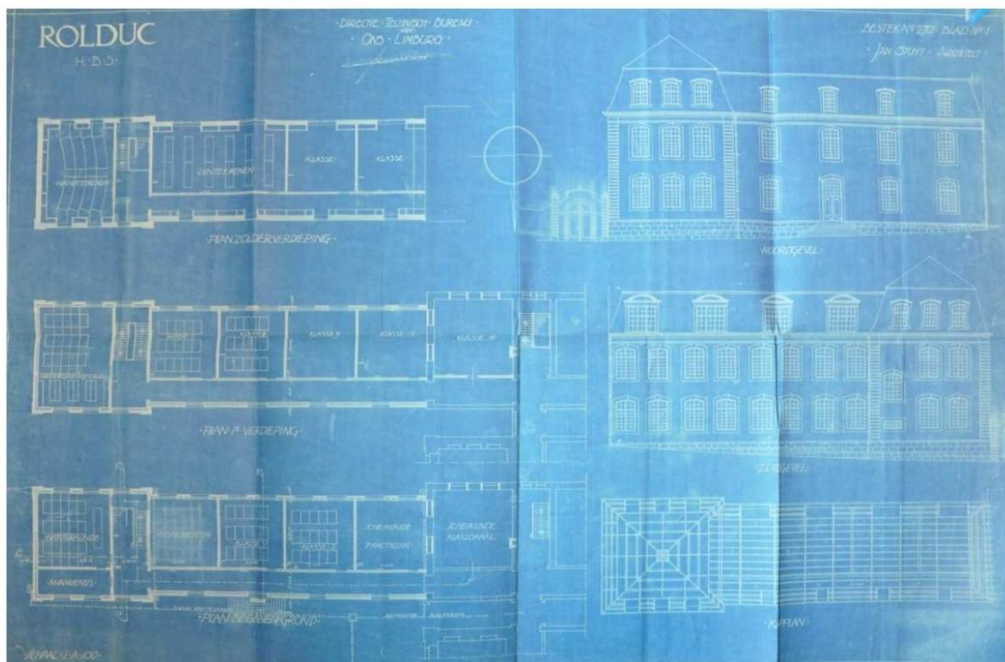
8 Kadastrale hulpkartaal uit 1874



9 Kadastrale hulpkartaal uit 1901



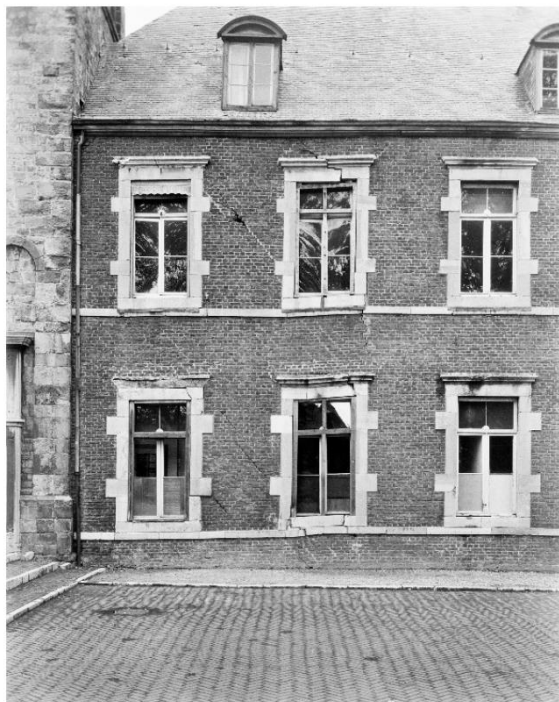
10 Detail uit een plattegrondtekening van de abdij uit 1892 met de schoolvleugels. Hierop is de oorspronkelijke indeling van de begane grond van de vleugel uit 1873 goed af te lezen.



11 Ontwerptekening voor de oostelijke vleugel door architect Jan Stuyt uit 1923.



12 Foto van de zuidgevel van de school in 1951: de torenopbouw uit 1873 was in 1946 na een brand gesloopt. Op de voorgrond een toiletgebouwtje uit circa 1900, dat in 1962 werd herbouwd.



13 Mijnschade in de voorgevel van de westvleugel (foto circa 1975).



14 Mijnschade in de oostgevel van de westvleugel uit 1849 (foto circa 1975).

1899

De voormalige stalvleugel die tussen de herbouwde westvleugel uit 1846 en de nieuwbouw uit 1874 lag, werd rond 1899 herbouwd. Deze vleugel kreeg de naam 'Klein Rolduc'.

1924

In 1924 werd de school in westelijke richting uitgebreid met een vleugel in historiserende neoclassicistische stijl, naar ontwerp van Jan Stuyt. Deze vleugel was een tegenhanger van een vergelijkbare vleugel aan de noordzijde van de abdij, zodat er een min of meer symmetrisch beeld bleef bestaan aan de oostzijde van het complex. In dit gebouw kwamen leslokalen voor natuur- en scheikunde (begane grond), 'natuurlijke historie' ofwel biologie (eerste verdieping), en tekenlessen op de zolderetage. Om de aansluiting met de vleugel uit 1873 te maken, moesten de (spitsboog-)vensters in de oostgevel worden dichtgezet.

1946

Na een brand in 1945 werd de torenopbouw van de vleugel uit 1872 afgebroken en werd de kapconstructie ten westen hiervan vernieuwd. Ook de noord- en zuidgevels werden opnieuw opgemetseld, volgens het oorspronkelijke plan. Tevens werd de zuidgevel veranderd ter hoogte van het trappenhuis, waarbij twee paar spitsboogvensters verbouwd werden tot één dubbel venster.

1962

In 1962 werd een vrijstaand toiletgebouwtje op de speelplaats vóór de school herbouwd. Het oude gebouwtje staat nog op een foto uit 1952.

1976

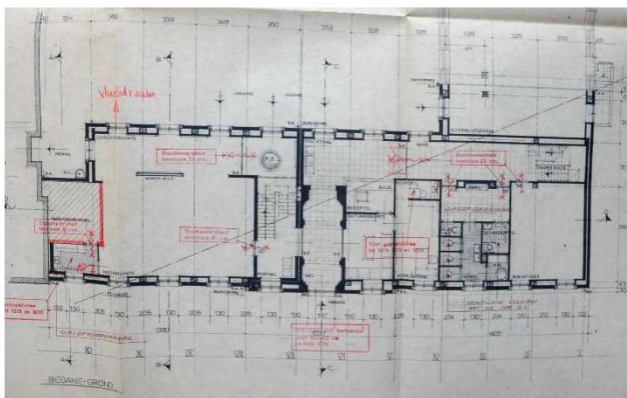
Vanwege constructieve schade als gevolg van mijnbouw, werd de zuidwestvleugel uit 1899 in 1976 herbouwd. Aan de zijde van de pandhof kreeg het gebouw een gevel in historiserende stijl met hardstenen vensteromlijstingen.

1977

In 1977 werd de westelijke vleugel van de school, aangrenzend aan de kerk, herbouwd. Ook bij deze vleugel waren er ernstige scheuren in het muurwerk opgetreden naar aanleiding van mijnschade. Bij de herbouw werden de voorgevel gereconstrueerd, met hergebruik van de hardstenen onderdelen uit 1849. Het interieur werd eveneens gereconstrueerd, inclusief het stucwerk van de hal. Het gebouw werd ingericht als mijnmuseum.

1995

In 1995 werd het mijnmuseum bij de school getrokken en inwendig verbouwd.



15 Plattegrond van de nieuwe toestand van de begane grond van de westvleugel, 1977. Alle zwart ingekleurde muren zijn nieuw geplaatst.



16 De zuidgevel van de vleugel uit 1873 anno 2021.



17 Detail van het geveldeel van het trappenhuis.



18 Detail van één van de vensters, met vernieuwde ramen.

beschrijving

hoofdropzet

De schoolvleugel bestaat uit drie hoofdbouwvolumes uit verschillende bouwfasen. De kern is het schoolgebouw uit 1873, dat in de zuidelijke vleugel aan de pandhof van de abdij is gesitueerd. Aan de oostzijde van deze vleugel sluit een bouwvolume uit 1924 aan. Aan de westzijde van de vleugel uit 1873 is een in 1976 - 1977 vernieuwde L-vormige vleugel, deels onderkelderde, en twee bouwlagen hoog. Bij de aansluiting met de vleugel uit 1873 is er een smal hoog volume met daarin het trappenhuis. Dit heeft een eigen schilddak. De zuidelijke vleugel uit 1976 heeft een zadeldak, de noordwestelijke vleugel heeft een zadeldak met een steekap ter hoogte van het fronton in de voorgevel.

exterieur vleugel 1873

algemeen

De schoolvleugel uit 1873 is vormgegeven in neogotische stijl. De vleugel is onderkelderde en daarboven drie bouwlagen hoog, onder een zadeldak. Het muurwerk van de buitengevels is opgetrokken in bruinrode baksteen in kruisverband.

de zuidelijke gevel

De zuidelijke gevel heeft een gecementeerde plint. De gevel bestaat uit drie delen: een brede gevel van zeven vensterassen links, vervolgens een smalle travee met de ingang en het trappenhuis en tenslotte een travee van twee vensterassen rechts. In het linker deel zijn in alle bouwlagen zeven vensters met gemetselde keperboogomlijstingen en hardstenen onderdorpels. De vensters op de tweede verdieping zijn lager. De kozijnen dateren uit de bouwtijd, maar de houten ramen met roedenverdeling zijn begin twintigste eeuw vernieuwd. Het muurwerk op de tweede verdieping is vernieuwd in 1946. Het geveldeel van het trappenhuis heeft op de begane grond rechts een toegang met een nog oorspronkelijke deur en links daarvan twee smalle, hoge vensters. De gevelopeningen hebben gemetselde segmentbogen. Boven de begane grond zijn twee hoge spitsboogvensters, die in 1946 zijn aangebracht; oorspronkelijk waren hier twee keer twee spitsboogvensters boven elkaar. Boven deze vensters is in 1946 een venster met keperboog aangebracht, zoals op de tweede verdieping van het linker geveldeel. De gevel is recht beëindigd na de sloop van de bovendakse opbouw. Het rechter geveldeel heeft dezelfde vensters als het linker geveldeel, dit keer twee per bouwlaag. Ook hier zijn nog oude kozijnen aanwezig maar zijn de ramen vernieuwd. Op de tweede verdieping waren van oorsprong twee blindnissen, die in 1946 ook van een raam zijn voorzien. De zuidelijke gevel wordt afgesloten door een gemetselde tandlijst onder de goot, behalve ter plekke van het trappenhuis.



19 De noordgevel uit 1873.



20 De oostelijke topgevel, vanuit het zuiden gezien.



21 De oostelijke topgevel vanuit het noordoosten gezien.

de noordgevel

De noordgevel is vijf vensterassen breed en bevat in elke bouwlaag vensters met gemetselde keperboogomlijstingen en hardstenen onderdorpels. De vensters op de tweede verdieping zijn lager. De kozijnen en ramen dateren uit de bouwtijd. Het muurwerk en de ramen op de tweede verdieping zijn vernieuwd na de brand van 1945. Hierbij is de oorspronkelijke detaillering van de ramen uit 1873 gekopieerd.

de oostelijke kopgevel

De oostelijke kopgevel was tot de aanbouw van de oostvleugel uit 1924 de eindgevel aan de oostzijde. Op historische foto's is te zien dat er in de geveltop hoge spitsboogvensters met traceringen en glas-in-lood waren. Bij de aanbouw van de oostvleugel zijn deze invullingen verwijderd. Nu zijn boven het dak van de aanbouw alleen de gemetselde spitsboogomlijstingen van de vensters nog zichtbaar, die dichtgemetseld zijn. De topgevel heeft gemetselde schouderstukken en er zijn oorspronkelijke gesmede krulankers. De oorspronkelijke trapvormige geveltop is verdwenen.

het dak

Het dak is gedekt met grijze leien en aan de dakranden zijn inpandige houten bakgoten. Aan de noordoostzijde van het dak is een forse gemetselde schoorsteen, aangebracht in 1975.

Interieur vleugel 1873

kelder

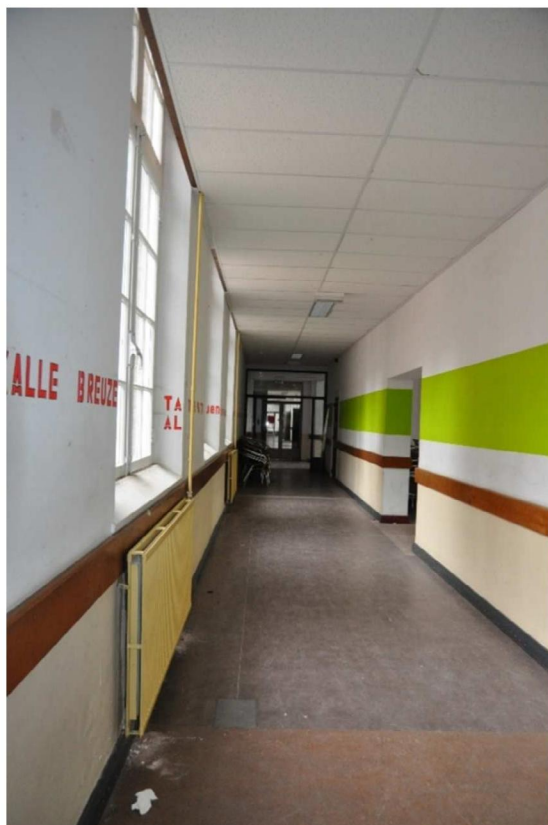
indeling – De kelder bestaat van oorsprong uit één ruimte, opgedeeld door twee binnenmuren op kolommen met spaarbogen. Er zijn in de late twintigste eeuw secundaire bakstenen binnenwanden in aangebracht, ter afscherming van de centrale verwarming.

constructie – De zijmuren en deelmuren zijn opgetrokken in baksteen en tussen de deelmuren zijn bakstenen gewelven aangebracht.

afwerkingen – Er zijn geen bijzondere interieurafwerkingen.



22 Interieur van de kelder uit 1873.



23 De gang aan de noordzijde van de begane grond.



24 Paneeldeur uit 1873.



25 De vernieuwde trap.



26 Muurstijl van één van de kapsanten in het meest oostelijke lokaal (vroeger kapel) op de tweede verdieping.

begane grond en verdiepingen

indeling – In alle bouwlagen is er een gang aan de noordzijde. Aan de zuidzijde van de begane grond en eerste verdieping waren van oorsprong een aantal leslokalen, van verschillende grootte en net vóór het meest oostelijke lokaal was het trappenhuis. Sommige tussenwanden zijn in 1923 aangebracht. Op de tweede verdieping was aan de westzijde één grote slaapzaal, die in 1975 opgedeeld is in de huidige gang met lokalen. In sommige lokalen zijn in de late twintigste eeuw secundaire binnenwanden geplaatst. De meest oostelijke ruimte op de tweede verdieping was vroeger in gebruik als congregatiekapel.

constructie – De draagconstructie van de eerste verdiepingvloer was niet in het zicht. Meest waarschijnlijk bestaat deze uit een houten balklaag. Dit dient nader te worden vastgesteld. De vloer van de tweede verdieping is na de brand vernieuwd in beton.

De kapconstructie is grotendeels aan het zicht onttrokken door de plafonds. In het oostelijke lokaal zijn de stijlen van het laatste kaspant zichtbaar: deze zijn op decoratieve hardstenen consoles geplaatst. Dit doet vermoeden dat de kapconstructie in deze zaal van oorsprong in het zicht was en een decoratieve functie had. Een hogere plafondhoogte correspondeerde hier ook met de – inmiddels dichtgezette – gotische vensters in de oostgevel uit 1873. De spanten moeten boven het plafond nog nader onderzocht worden. Ten westen van deze zaal is de kapconstructie in 1946 vernieuwd, als gevolg van de brand, waarbij er stalen spanten zijn aangebracht.

afwerkingen – De afwerkingen van de ruimtes zijn sober en over het algemeen modern: gestucte wanden, linoleum of vloerbedekking op de vloeren en verlaagde systeemplafonds. In het bestek van de verbouwing van 1924 wordt expliciet melding gemaakt van het verwijderen van oudere houten lambriseringen en het aanbrengen van cementstucwerk in de vleugel uit 1873. Op enkele plaatsen zijn nog de oorspronkelijke houten paneeldeuren aanwezig. De hal voor het trappenhuis is later voorzien van stalen tochtluiken. Het trappenhuis is vernieuwd in het derde kwart van de twintigste eeuw.

exterieur vleugel 1924

algemeen

De vleugel is in 1924 tot stand gekomen naar ontwerp van architect Jan Stuyt. Er is gekozen voor een historiserende architectuur in neoclassicistische stijl. Het gebouw heeft een kleine kelder aan de noordoostzijde en is daarboven twee bouwlagen hoog. Het volume is opgedeeld in tweeën, waarvan het meest oostelijke een hoog mansardedak heeft. Het westelijke volume heeft een afgeplat mansardedak. De buitengevels zijn opgetrokken in bruinrode baksteen in kruisverband, met accenten in geelbruine zandsteen: plint, vensteromlijstingen, hoeklisenen en kroonlijst.⁴

de noordgevel

De noordelijke gevel is georiënteerd op de tuin van de abdij. Het hoekvolume is drie vensterassen breed, de lange vleugel telt vijf vensterassen. In de middelste vensteras van het lange volume is de hoofdtoegang, geaccentueerd met een trap en een natuurstenen omlijsting met vleugelstukken en een halfronde fronton. Er is een dubbele houten deur uit 1924 met sierpanelen en een decoratief ingedeeld bovenlicht. In het fronton is een geschilderd wapen aangebracht en de tekst 'ANNO DOMINI MCMXXIV'. In alle overige vensterassen is in elke bouwlaag een getoogd venster met natuurstenen omlijsting en een oorspronkelijk meerruits houten raam.

⁴ Volgens het bestek uit 1923 moest er voor deze elementen tufsteen worden toegepast, maar men lijkt later de keuze te hebben gemaakt voor een zandsteen, mogelijk Nivelsteiner zandsteen uit de omgeving.



27 De noordgevel van de vleugel uit 1924, richting de formele tuin van de abdij.



28 De zuidgevel van de vleugel uit 1924.

de zuidgevel

De zuidelijke gevel heeft acht vensterassen in het lange geveldeel en drie in het hoekvolume. In de lange gevel zijn in beide bouwlagen vensters met getoogde natuurstenen omlijstingen. Op de begane grond zijn de ramen vernieuwd, op de verdieping zijn ze nog oorspronkelijk en hebben ze een meerruits verdeling. In het hoekvolume zijn links twee afwijkend geplaatste vensters, ter hoogte van het trappenhuis. Het venster op de begane grond is een laag, rechthoekig model met drie vierruits ramen. Daarboven is een standaard getoogd venster. Rechts is in elke bouwlaag een getoogd venster. Deze vensters bevatten oorspronkelijke ramen met roedenverdeling.

de oostelijke zijgevel

De oostelijke zijgevel is een blinde gevel, geaccentueerd met de plint en hoeklisenen.

het dak

De daken zijn gedekt met antracietkleurige leien in Maasdekking. In de noordelijke dakvlakken zijn links drie en rechts getoogde dakvensters met oorspronkelijke houten, meerruits dakramen. In de zuidelijke dakvlakken zijn links vijf brede dakkapellen met houten frontons en driedelige ramen met roedenverdeling. De ramen zijn vernieuwd naar oud model. Rechts zijn drie smallere, getoogde dakkapellen met oorspronkelijke ramen.



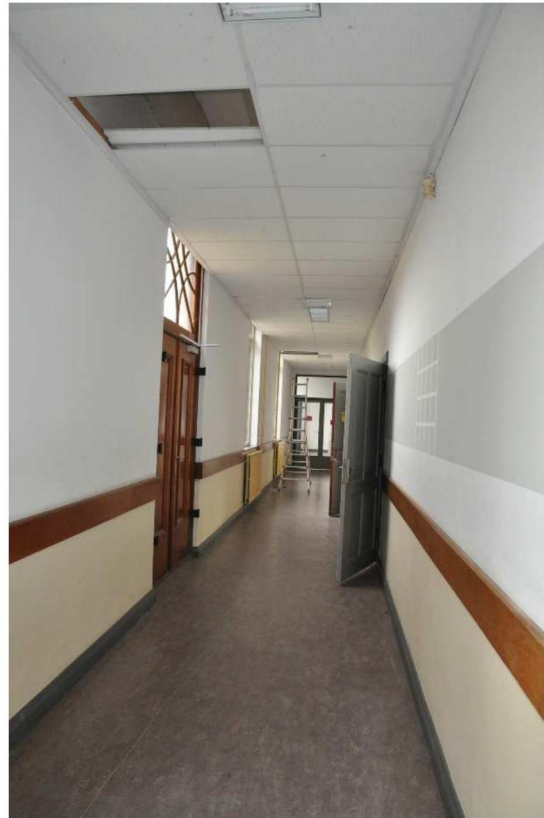
29 De hoofdentree in de noordelijke gevel uit 1924.



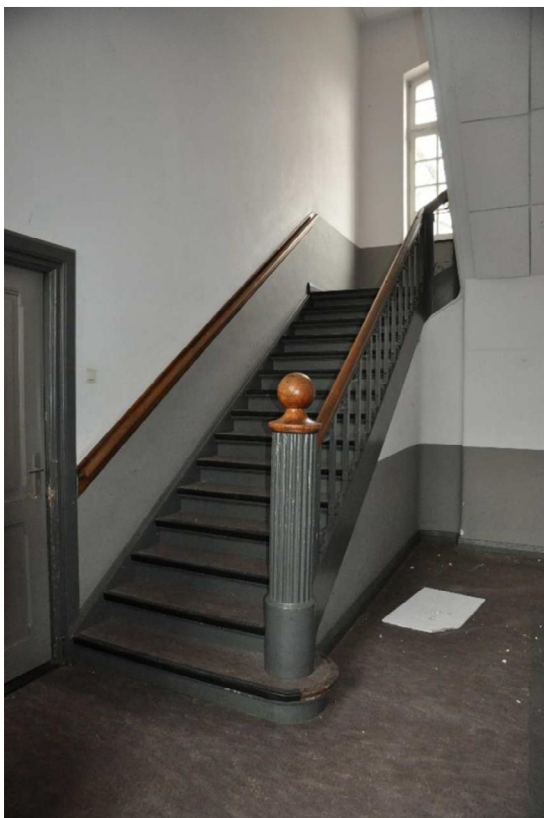
30 Detail van het fronton met geschilderd wapen en jaartal.



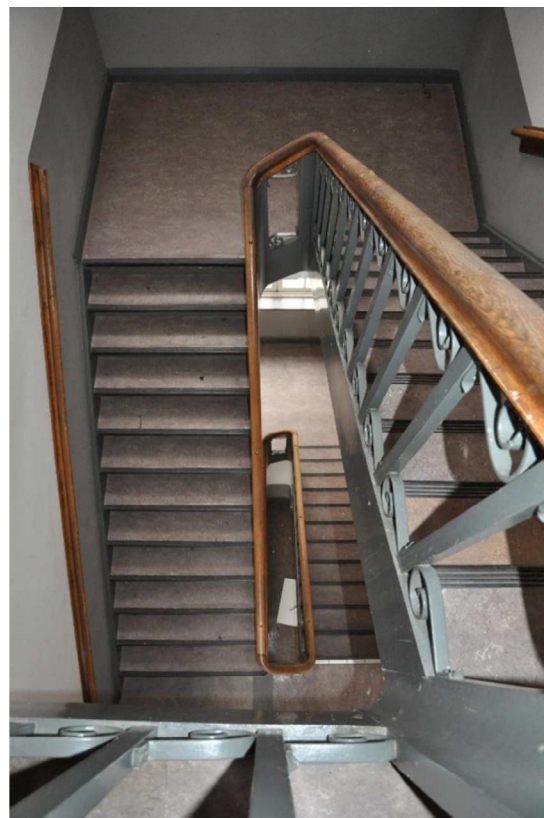
31 De kleine kelder onder het noordoostelijke deel van de gang.



32 De gang op de begane grond, links de hoofdentree.



33 Trap met trappaal uit 1924.



34 De bordestrap vanaf de tweede verdieping gezien.

interieur vleugel 1924

kelder

Onder de noordoostelijke hoek van de gang bevindt zich een kleine kelderruimte. De toegang is via een luik in de vloer en een houten ladder. De ruimte wordt afgedekt door de houten balklaag van de begane grond. De wanden zijn gecementeerd.

begane grond en verdiepingen

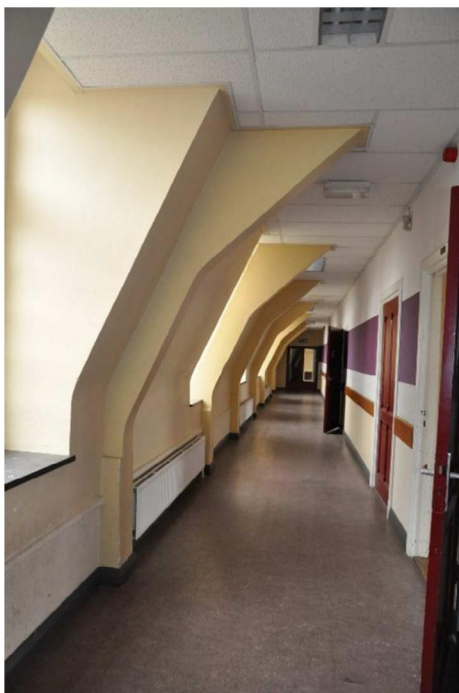
indeling – De oorspronkelijke indeling, bestaande uit een gang aan de noordzijde en lokalen aan de zuidzijde, is nog in tact. De indeling van de klaslokalen komt door latere verbouwingen niet meer helemaal overeen met die in het ontwerp uit 1923. In het hoekpaviljoen is steeds één groot lokaal, waarbij op de begane grond nog een smalle kamer aan de noordzijde is afgescheiden.

constructie – De vloerconstructies bestaan uit houten balklagen, conform de bouw in 1924. Deze zijn grotendeels afgewerkt en niet in het zicht. Alleen ter hoogte van de kruipruimte naast de kelder is te zien dat er gebruik is gemaakt van gezaagde naaldhouten balken.

De kapconstructies uit 1924 zijn nog in tact en eveneens grotendeels aan het zicht onttrokken door plafonds. In de lange vleugel is er sprake van vuren houten spanten van één juk hoog, met korbelen. In het hoekpaviljoen zijn twee haaks op elkaar geplaatste verbeterde Hollandse spanten toegepast.

afwerkingen – De meeste zichtbare interieurafwervingen zijn modern: glad stucwerk op de wanden, linoleum vloerbedekking en verlaagde systeemplafonds. Boven deze plafonds gaan oudere stucplafonds op riet schuil, met een sobere randbies.

De bordestrap in het hoekvolume stamt uit de bouwtijd en heeft een leuning van siersmeedwerk, met een houten handlijst. Beneden is een forse, gecanneleerde trappaal bekroond met een ronde houten bol. Op de tweede verdieping eindigt de trap in een rechte balustrade. In de vleugel zijn nog enkele oude paneeldeuren aanwezig. Deze hebben dezelfde vormgeving als de deuren in de vleugel uit 1873; waarschijnlijk zijn deze afkomstig uit die vleugel. Het bestek en bouwtekeningen uit 1923 melden een ander type deur met gedeeld bovenlicht en enkel onderpaneel.



35 De afgewerkte kapspanen uit 1924.



36 Paneeldeur in de vleugel uit 1924.



37 De noordgevel van de zuidwestelijke schoolvleugel. Links de uitbouw van het trappenhuis.



38 De zuidgevel, herbouwd in 1976.



39 Het trappenhuis uit 1976.



40 De kapconstructie boven de zuidwestelijke vleugel, gemaakt in 1976.

exterieur zuidwestvleugel (1976)

de noordgevel

De noordelijke gevel ligt aan de pandhof en stamt uit 1976 en is in een historiserende stijl opgetrokken. Het muurwerk bestaat uit bruine baksteen. Links is een verhoogd volume dat de hal en het trappenhuis bevat, rechts is een brede vleugel met lokalen. De gevels van het trappenhuis zijn relatief gesloten, op smalle, hoge vensters in de noord- en oostgevel na. Op de begane grond van de lange gevel zijn zeven dubbele tuindeuren met bovenlicht, op de verdieping zijn zeven vensters. Alle gevelopeningen hebben hardstenen omlijstingen en een gemetselde ontlastingsboog daarboven. Alle ramen en deuren stammen uit 1976 en zijn qua model geïnspireerd op oudere ramen en deuren uit circa 1900.

de zuidgevels

De zuidelijke gevels zijn eveneens in 1976 nieuw tot stand gekomen en zijn opgetrokken in bruine baksteen. In de vooruitgeschoven gevel van het oostelijke volume bevindt zich de hoofdentree met een houten omlijsting en een dubbele toegangsdeur in een portiek. Daarboven zijn in elke bouwlaag twee smalle vensters. In het lange geveldeel links zijn zeven vensterassen met in elke bouwlaag een venster. Boven de vensters zijn gemetselde ontlastingsbogen in het muurwerk aangebracht. De ramen zijn van het zelfde, historiserende model als in de noordgevel.

het dak

Het zadeldak is gedekt met grijze leien in Maasdekking. In het noordelijke dakvlak zijn vier en in het zuidelijke dakvlak zijn vijf dakkapellen met een gebogen houten fronton en meerruits ramen. Aan de dakranden bevinden zich geprofileerde houten bakgoten.

interieur zuidwestvleugel (1976)

kelder

De vleugel is geheel onderkelderd. De kelder is aangebracht in 1976 en opgebouwd uit (gewapend) stampbeton. De betonnen liggers van de begane grondvloer worden gedragen door twee rijen van vijf betonnen kolommen.

begane grond en verdiepingen

indeling – Op de begane grond is aan de oostzijde een grote hal met trappenhuis aan de noordzijde en een verbinding naar de vleugel uit 1872. In de hal is een toiletgroep. Aan de westzijde is een grote zaal, die momenteel dienst doet als kinderdagverblijf en in tweeën is gedeeld. Op de verdieping zijn aan de overloop met trappenhuis een aantal utilitaire ruimtes gesitueerd en een toiletgroep. In de lange vleugel zijn twee grote lokalen. De indeling stamt uit 1976. Onder de kap is er in de lange vleugel een grote zolderruimte en in het oostelijke volume zijn een overloop en een lokaal.

constructie – Alle balklagen zijn uitgevoerd in gewapend beton. De kapconstructie van de lange vleugel bestaat uit traditionele houten spanten met kreupele stijlen, relatief ouderwets voor de bouwtijd. De constructie loopt door tot in de zuidelijke hoek van de westvleugel. Boven het trappenhuis is een aparte kapconstructie met een viertal houten spanten met kruisschoren en kreupele stijlen.

afwerkingen – Alle afwerkingen in het interieur dateren uit 1976 en later. De hal heeft een hardstenen vloer in grijs en zwart en de trap heeft zwarte natuurstenen treden en een stalen leuning met vierkante spijlen.



41 De westgevel van de westvleugel, herbouwd in 1977 naar ontwerp uit 1848.



42 De oostgevel van de westvleugel, herbouwd in 1977.



43 De entreehal vóór de herbouw.



44 De entreehal met hersteld stucwerk uit 1977.



45 Herplaatste paneeldeur uit circa 1800.

exterieur westvleugel (1977)

algemeen

De westvleugel is in 1977 geheel herbouwd, vanwege mijnschade. Hierbij is het toen bestaande gebouw, uit 1849 als uitgangspunt genomen en een aantal elementen zijn herplaatst.

de voorgevel

De voorgevel aan de westzijde is gereconstrueerd naar de situatie die tussen 1849 en 1976 bestond. Die opzet was ontworpen door architect Klausener uit Burtscheid en heeft een klassieke opzet met drie hoofdtraveeën, waarvan de middelste als een risaliet is uitgebouwd. Deze bevat de hoofdtoegang en wordt bekroond door een gebogen fronton. De toegang heeft een rondboogvormige hardstenen omlijsting en bevat de herplaatste, oorspronkelijke dubbele houten deur en een bovenlicht met cirkelvormen in de roedenverdeling. Links en rechts van de toegang en op de verdieping zijn vensters. In beide zijvleugels zijn in beide bouwlagen vier vensters. Alle vensters hebben een hardstenen omlijsting met uitstekende blokken en hebben een geprofileerde architraaf aan de bovenzijde. De ramen zijn vernieuwd naar oud model in 1977. Bij de herbouw in 1977 is nieuw bakstenen muurwerk aangebracht, maar een groot deel van de hardstenen gevelelementen (venster- en deuromlijstingen, profiellijsten, hoekkettingen zijn herplaatst.

de achtergevel

De gevel aan de pandhofzijde is eveneens geheel herbouwd in 1977, waarbij deze een andere vormgeving heeft gekregen. De oorspronkelijke gevel was sober van opzet: bakstenen muurwerk met gemetselde segmentbogen boven de vensters (zie afb.14). De nieuwe gevel werd afgestemd op de herbouwde zuidwestvleugel en de gevelopeningen kregen hardstenen omlijstingen met gemetselde segmentbogen erboven. Het raammodel uit 1849 met halve bol in het bovenlicht werd wel gekopieerd. De gevel is nu zeven vensterassen breed en heeft op de begane grond in het midden drie dubbele tuindeuren, geflankeerd door steeds twee vensters. Op de verdieping zijn vijf vensters.

het dak

Het dak is gedekt met antracietkleurige leien in Maasdekking. Zowel aan de voor- als de achterzijde zijn vier dakkapellen met een getoogd dakje en een houten, meerruits raam. Ze dateren uit 1977.

interieur westvleugel (1977)

begane grond en verdiepingen

indeling – De huidige indeling van de begane grond correspondeert slechts op twee punten met die vóór 1976: de positie van de entreehal en de gang aan de oostzijde (deze liep tot 1977 door tot aan de kerk). Voor de rest is er gekozen voor een nieuwe kamerindeling in 1977, met twee grote zalen en nieuwe trappenhuizen; één aan de zuidzijde en één ten noorden van de entree. De indeling op de verdieping en zolder is nieuw aangebracht in 1977 en in 1995 nogmaals gewijzigd.

constructie – De fundering en balklagen zijn uitgevoerd in gewapend beton. De kapconstructie heeft een traditionele (en voor 1977 ouderwetse) opzet met houten spanten van het type verbeterd Hollands spant. Deze zijn uitgevoerd in gezaagd naaldhout.

afwerkingen – De entreehal is voorzien van stucwerk in neoclassicistische stijl en is een kopie van het stucwerk uit 1849. Er zijn drie oudere eiken paneeldeuren herplaatst, die uit circa 1800 dateren: één op de begane grond en twee op de verdieping, alle in het halletje bij het noordelijke trappenhuis. Aan weerszijden van de hal zijn twee dubbele hoge paneeldeuren uit 1977. De trappenhuizen zijn van donkere hardsteen met stalen leuningen. In de gang is een waterput afgedekt met een glasplaat: mogelijk betreft dit een oude put die in 1977 is herontdekt bij de herbouw van de vleugel.

waardestelling

contextuele waarden

De schoolvleugel van abdij Rolduc is van hoge *cultuurhistorische waarde* als onderdeel van het historische abdijcomplex. Ter plekke van de west- en zuidwestvleugel waren in de achttiende eeuw al economiegebouwen aanwezig, als onderdeel van het zelfvoorzienende kloostercomplex. De huidige schoolgebouwen zijn tot stand gekomen in de periode 1872 - 1977 en tonen de ontwikkeling van klooster naar seminarie en later bisschoppelijk college.

De oostelijke schoolvleugel uit 1924 is van hoge *architectuurhistorische waarde*, vanwege de relatieve gaafheid en de kwaliteit van het ontwerp door Jan Stuyt. De middenvleugel uit 1873, naar ontwerp van Pierre Cuypers, is sterk verbouwd in de twintigste eeuw, waarbij de architectonische hoogtenpunten, zoals de spitsboogramen in de oost- en zuidgevel en de sterrentoren, verloren zijn gegaan. Ook is een groot deel van de ramen en het interieur vernieuwd. De van oorsprong hoge architectuurhistorische waarde is daarom verminderd.

De westelijke en zuidwestelijke vleugels (Klein Rolduc), zijn herbouwd in 1976 - '77. Voor de westvleugel is de architectuur uit 1849 gekopieerd in een nieuw gebouwde voorgevel, met hergebruik van hardstenen elementen. Deze heeft daarom nog architectuurhistorische waarde als kopie van het ontwerp uit 1849. De zuidwestelijke vleugel heeft geen architectuurhistorische waarde vanwege gebrek aan ouderdom en bijzonderheid.

De *bouwhistorische waarde* verschilt per vleugel: bij de vleugels uit 1873 en 1924 zijn positieve tot hoge bouwhistorische waarden aanwezig vanwege de ouderdom, authenticiteit en zeldzaamheid (zie interne waarden). De westelijke en zuidwestelijke vleugels hebben geen bouwhistorische waarde vanwege de geringe ouderdom en lage zeldzaamheidswaarde.

interne waarden

exterieur vleugel 1873

Het exterieur van de vleugel uit 1873 is gewijzigd in de twintigste eeuw, met name aan de zuid- en oostzijde. Door het herstel van de brandschade in 1946, waarbij de sterrentoren verwijderd werd en de vensters bij het trappenhuis veranderd, is het hoofdaccent van de gevel aangetast en ter hoogte van de eerste en tweede verdieping niet meer oorspronkelijk. De vernieuwde delen zijn hooguit positief te waarderen als contour. De geveldelen links en rechts van het trappenhuis zijn ter hoogte van de begane grond en verdieping wel nog oorspronkelijk van opzet, al zijn twee blindvensters rechtsboven op de tweede verdieping later geopend en van een raam voorzien. De overige vensters hebben nog de oorspronkelijke kozijnen, maar de binnenramen zijn vernieuwd en hebben een andere indeling gekregen (in plaats van rechthoekige draairamen onder, zijn er twee vierruits draairaampjes geplaatst). Het oorspronkelijke muurwerk en de kozijnen zijn hier nog van hoge waarde.

De begane grond en verdieping van de noordelijke gevel zijn nog oorspronkelijk, inclusief de kozijnen en ramen: deze zijn hoog gewaardeerd.

De tweede verdieping van de zuid- en noordgevel is hersteld in 1946, waarbij de oorspronkelijke opzet en architectuur gekopieerd is. Hierdoor is het gevelbeeld als concept nog in tact. Het muurwerk, de vensters en ramen op die verdieping zijn positief te waarderen.

De oostgevel, die van oorsprong een rijke vormgeving had, is geworden tot een binnenmuur en de houten ramen, de spitsboogvensters met traceringen en glas-in-lood zijn verwijderd. Deze gevel is door deze aantasting niet hoger dan positief te waarderen, als onderdeel van de oorspronkelijke contour van het gebouw.

interieur vleugel 1873

indeling – De hoofdindeling van de vleugel is op de begane grond en eerste verdieping nog in tact: de indeling met een gang aan de noordzijde en lokalen aan de zuidzijde en de positie van het trappenhuis zijn van hoge waarde vanwege de relatie met de typologie van een schoolgebouw. De verdeling van de klaslokalen is deels gewijzigd en daarnaast ook secundair aan de hoofdindeling: alleen de oorspronkelijke binnenmuren zijn nog positief gewaardeerd. De wanden waarvan is vastgesteld dat ze in de twintigste eeuw zijn toegevoegd, zijn indifferent gewaardeerd. De indeling van de tweede verdieping is oorspronkelijk voor wat betreft de afscheiding van het trappenhuis en de oostelijke (kapel-)ruimte. De westelijke zaal is in 1975 opgedeeld en deze indeling heeft geen monumentale waarde.

constructie – Van de bouwphase uit 1873 resteren de kelder, de balklaag boven de eerste verdieping van het westelijke deel, de balklagen van beide verdiepingen van het oostelijke deel en een gedeelte van de oude kapconstructie aan de oostzijde. De balklagen zijn vrij sober van opzet en missen zeldzaamheid: ze zijn daarom positief gewaardeerd. De kelder is oorspronkelijk en typerend voor de bouwtijd, met een iets hogere zeldzaamheidswaarde en om die reden hoog gewaardeerd, met uitzondering van de later aangebracht binnenwanden (indifferent). De kapconstructie van het oostelijke deel moet nog nader onderzocht worden, maar is op basis van de zichtbare, decoratieve spantondersteuning voorlopig hoog gewaardeerd.

interieurafwerkingen – Door modernisering en verbouwingen in de twintigste eeuw zijn er weinig oorspronkelijke interieurafwerkingen in de vleugel aanwezig. De enige uitzondering zijn de paneeldeuren, die – zij het deels verplaatst – nog her en der in de vleugel aanwezig zijn. De overige interieurafwerkingen, zoals systeemplafonds, vloerafwerkingen en het trappenhuis, zijn relatief modern en hebben geen bijzondere kwaliteit of zeldzaamheid. Ze zijn van indifferente waarde.

Exterieur vleugel 1924

De buitengevels van de oostelijke vleugel uit 1924, ontworpen door architect Jan Stuyt, verkeren grotendeels in een goede staat, met uitzondering van de gewijzigde ramen op de begane grond van de zuidgevel. De gevels en oorspronkelijke ramen, deuren en dakkapellen zijn hoog gewaardeerd, vanwege hun kwaliteit en gaafheid. De vernieuwde ramen passen door hun afwijkende indeling niet in het oorspronkelijke stramien en zijn van indifferente waarde.

Interieur vleugel 1924

indeling – De hoofdindeling van de vleugel, bestaande uit een gang aan de noordzijde, lokalen aan de zuidzijde en een groter lokaal in het hoekvolume is nog in tact, evenals het trappenhuis. Op de eerste verdieping is de indeling zelfs nog helemaal oorspronkelijk. Op de begane grond en tweede verdieping zijn de lokalen later anders ingedeeld. De hoofdstructuur is hoog te waarderen, de nog resterende oorspronkelijke tussenwanden bij de klaslokalen zijn van secundair belang en van positieve waarde.

constructie – De draagconstructie is nog relatief gaaf bewaard gebleven. De balklagen zijn kenmerkend voor de bouwtijd, maar bestaan uit eenvoudige naaldhouten balken, die geen zeldzaamheid of hoge kwaliteit kennen. Ze zijn daarom positief gewaardeerd. De kapconstructie heeft een wat meer verfijnde uitwerking met de hoog opgaande verbeterde Hollandse spanten. Deze zijn weliswaar ook niet zeer zeldzaam, maar kennen een hogere constructieve kwaliteit en als onderdeel van het totaalontwerp van Stuyt zijn ze hoog gewaardeerd.

interieurafwerkingen – Door modernisering en verbouwingen in de twintigste eeuw zijn er weinig oorspronkelijke interieurafwerkingen in de vleugel aanwezig. Oorspronkelijke elementen, zoals de paneeldeuren en de decoratieve bordestrap zijn hoog te waarderen vanwege hun kwaliteit.

Exterieur zuidwest- en westvleugel

Beide vleugels zijn in 1976-'77 herbouwd. Bij de westvleugel is ervoor gekozen om de monumentale voorgevel uit 1849 terug te bouwen. Omdat de nieuwe gevel het oude ontwerp volgt én er veel hardstenen elementen zijn hergebruikt, is het oude gevelbeeld op overtuigende wijze gereconstrueerd. De gevel is derhalve ten minste positief te waarderen, vanwege de hoge mate van ontwerpauthenticiteit, maar geringe materiële authenticiteit.

De overige gevels van deze vleugels zijn in een historiserende stijl gebouwd in 1976-'77, volgens een nieuw ontwerp. Ze hebben geen architectuurhistorische waarde vanwege de geringe ouderdom en gebrek aan architectonische kwaliteit. De contour van deze vleugels kan wel een positieve waarde worden toegekend, als ruimtelijke voortzetting van de verdwenen economiegebouwen.

interieur zuidwest- en westvleugel

indeling – De indeling van beide vleugels is in 1976-'77 tot stand gekomen en heeft over het algemeen geen bijzondere kwaliteiten. Een uitzondering is de begane grond van de westvleugel, waar bij de herbouw de positie van de oude entreehal (corresponderend met de hoofdentree in de westvleugel) en een deel van de oude gangstructuur herbouwd is. Deze structuur kan positief gewaardeerd worden.

constructie – De kelders, funderingen, balklagen en kapconstructies dateren uit 1976-'77 en hebben geen monumentale waarde.

interieurafwerkingen – Het neoclassicistische stucwerk in de hal dateert uit 1976 - '77 maar is een kopie van de hal uit 1849 en om die reden is het positief te waarderen. De herplaatste eiken deuren uit circa 1800 zijn van hoge waarde vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid, ook al zijn ze niet meer op hun oorspronkelijke positie. De waterput in de gang is mogelijk een oude put, uit de periode dat op deze plek de economievleugels van het klooster stonden. De put dient nader bouwhistorisch onderzocht te worden op authenticiteit maar is voorlopig hoog gewaardeerd. Alle overige interieurafwerkingen horen bij de herbouwfase en hebben geen monumentale waarde.

legenda waardenkaarten

	= hoge monumentale waarde
	= positieve monumentale waarde
	= indifferente waarde
P	= waardevolle plafondafwerking (hoog/positief)
W	= waardevolle wandafwerking (hoog/positief)
	= waarde balklaag of kapconstructie

NB: alleen waardevolle interieurafwerkingen (hoog of positief) zijn met lettercodes weergegeven. Indifferent gewaardeerde afwerkingen zijn niet aangeduid.

beeldverantwoording

Buro4	1, 2, 16 - 21, 23 - 45
Damen 1948	7
Kadaster	8, 9
Gemeente Kerkrade	10, 11, 15
RCE	3 - 6, 13, 14
RHCL	12
Satijnplus architecten	22

bronnen

Literatuur

L. Augustus, J.T.J. Jamar, *Annales Rodenses. Kroniek van Kloosterrade. Tekst en vertaling*, Maastricht 1995.

J. Damen, *Rolduc 1843 - 1943*, Kerkrade 1948.

J.A.K. Haas, *Schets van de geschiedenis der abdij Kloosterrade*, Maastricht 1986.

W. Marres, J. van Agt, *De Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst; Zuid-Limburg uitgezonderd Maastricht*, eerste aflevering, Den Haag 1962.

J. Offermans, *De abdij Kloosterrade – Rolduc 1104-1830*, Rotterdam 2003.

Gemeente Kerkrade

Bouwdossiers:

A4115 (1923)

A2490 (1946)

3624 (1962)

11352 (1975)

12018 (1976)

12426 (1977)

21859 (1995)

kadaster

kadastrale leggers en hulpkaarten bij percelen B 1207 - 1211, gemeente Kerkrade en opvolgende perceelnummers.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Beeldbank: OF-05584, 45021, 45033, 4941, 55358.

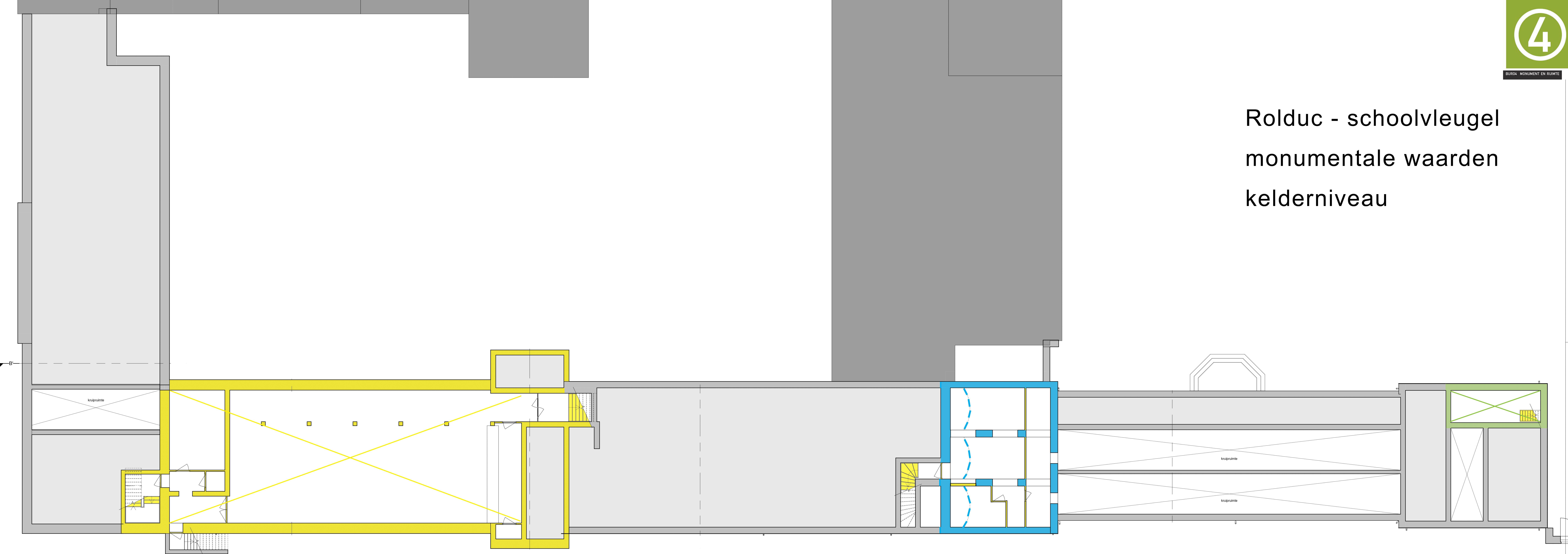
SATIJNplus architecten

Tekeningen bestaande toestand, maart 2021

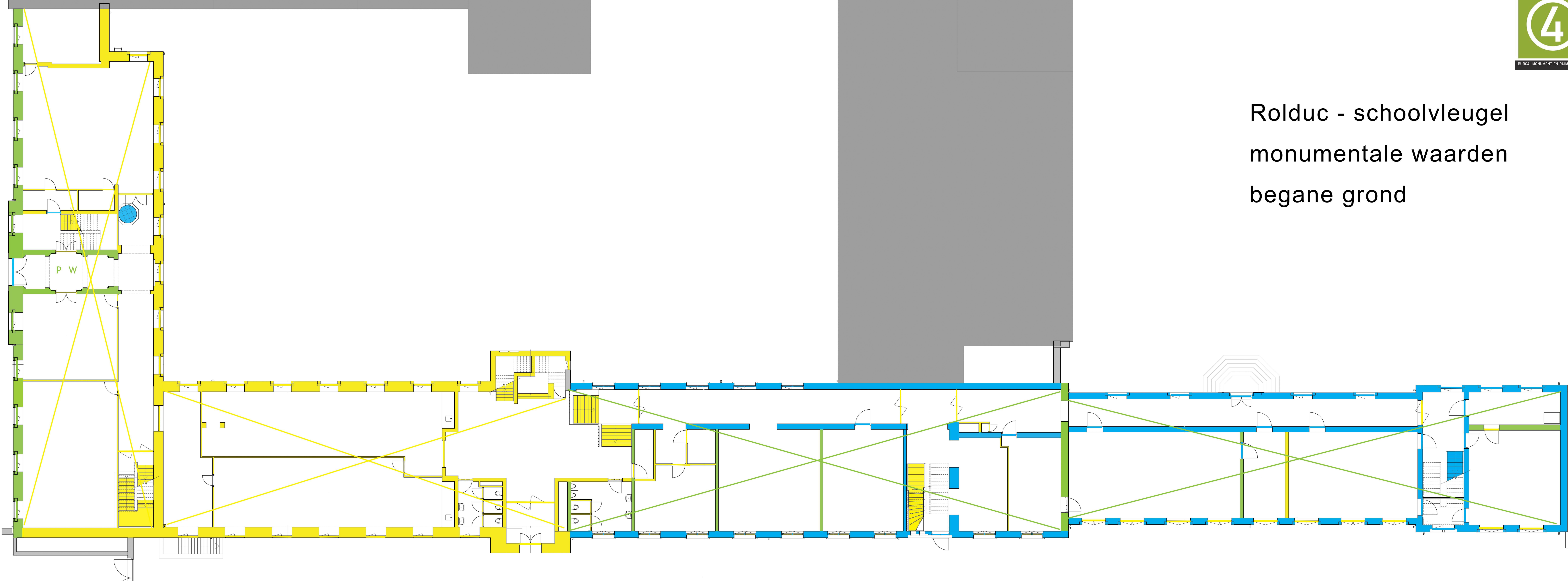
© 2021 | Buro4 Monument en Ruimte

Verveelvoudiging voor eigen gebruik of intern gebruik van de opdrachtgever is toegestaan. Bronvermelding is verplicht. Voor het overige mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op welke andere manier, voor doeleinden anders dan hierboven vermeld, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en de auteurs. Buro4 heeft met alle mogelijke zorg getracht de rechthebbenden ten aanzien van bestaand beeldmateriaal te achterhalen. Een ieder die van mening is rechten te kunnen doen op illustraties wordt verzocht zich met Buro4 in verbinding te stellen. Voor contactgegevens, zie www.buro4.nl.

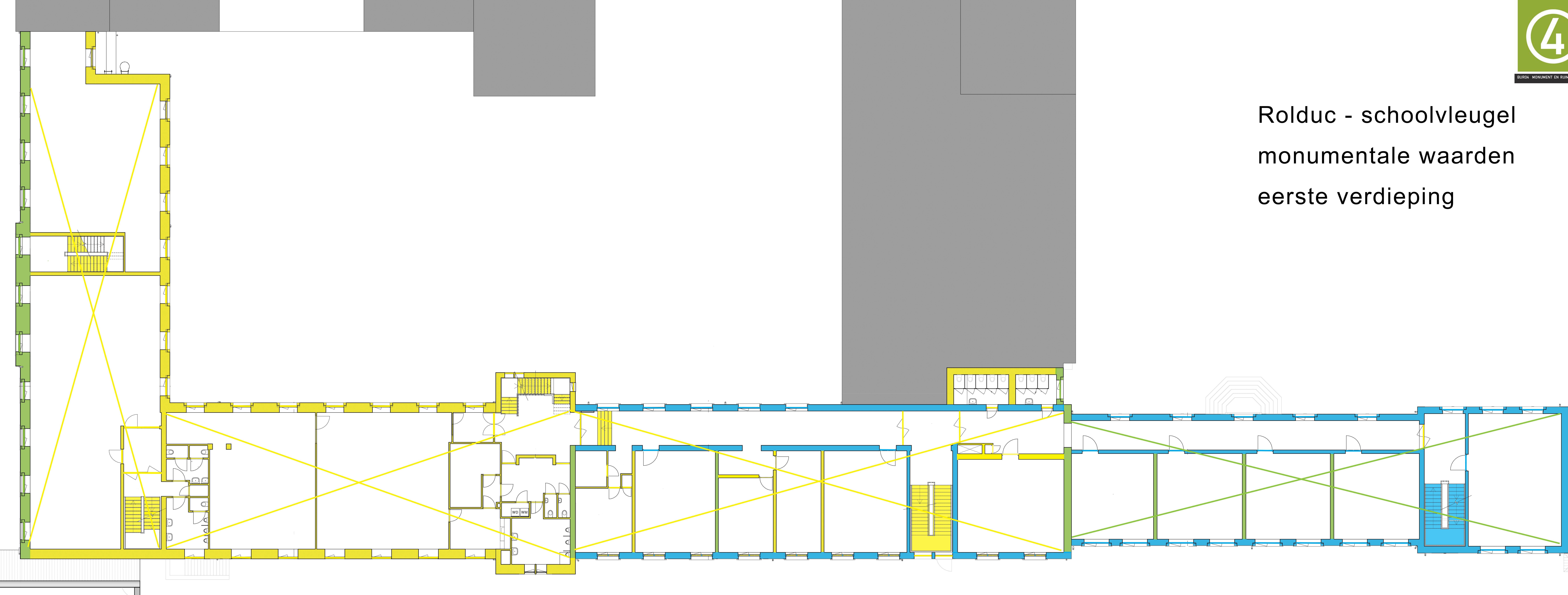
Rolduc - schoolvleugel monumentale waarden kelderniveau



Rolduc - schoolvleugel
monumentale waarden
begane grond



Rolduc - schoolvleugel
monumentale waarden
eerste verdieping



Rolduc - schoolvleugel
monumentale waarden
tweede verdieping

